

ΠΡΟΤΥΠΑ ΣΧΟΛΕΙΑ

ΑΛΛΟ ΕΝΑ ΦΡΟΥΤΟ ΤΟΥ ΣΥΓΧΡΟΝΟΥ ΤΑΞΙΚΟΥ ΡΑΤΣΙΣΜΟΥ

Σε μια επίδειξη –όχι και τόσο συγκαλυμμένου– ταξικού ρατσισμού, ένας αξιωματούχος του Υπουργείου Παιδείας δήλωσε: «Ο έρευνες δείχνουν ότι η μείξη μαθητών όλων των εκπαιδευτικών επιπέδων σε μια τάξη, όπως συμβαίνει στη χώρα μας, είναι ευνοϊκή υπέρ των αδύναμων μαθητών. Ωστόσο [...] είμαστε όλοι ίσοι, αλλά και σταθερά στον πάτο».¹ Υποτίθεται ότι «το σταθεροί ίσοι και στον πάτο» προκύπτει από τις χαμηλές επιδόσεις του μαθητικού πληθυσμού της χώρας στον διεθνή διαγωνισμό αξιολόγησης ονόματι PISA. Γι' αυτό το λόγο στην Ελλάδα, όπως μαθαίνουμε, δρομολογούνται λύσεις στο «πρόβλημα». Τις ονομάζουν «νησίδες αριστείας στη δημόσια εκπαίδευση (π.χ. Πρότυπα Σχολεία), όπως συμβαίνει στα περισσότερα εκπαιδευτικά συστήματα διεθνώς».²

Και ποιο είναι το πρόβλημα δηλαδή; Δεν χρειάζεται να μας μπερδεύει εδώ το ύψος του υπουργικού στελέχους που γουστάρει αριστεία και διεθνείς διαγωνισμούς αξιολόγησης, φτιαγμένους για να κατασκευάζουν πρόβλημα. Για το Υπουργείο Παιδείας, «αδύναμοι μαθητές» σημαίνει μαθητές εργατικής καταγωγής. Η αδυναμία δεν έχει να κάνει με τις επιδόσεις των «αδύναμων» στα μαθήματα, αλλά με το επίπεδο των γονιών τους στην ταξική πυραμίδα. Για το Υπουργείο άλλωστε, «το χαμηλό μορφωτικό επίπεδο της οικογένειας» συνεπάγεται νομοτελειακά τη χαμηλή επίδοση των παιδιών τους³ και νομοτελειακά «την παραβατικότητα» και τη «χαλαρότερη κοινωνική συνοχή».⁴ Με άλλα λόγια δηλαδή, το Υπουργείο και το κράτος πασχίζουν, με περίτεχνους μηχανισμούς, ώστε «το χαμηλό μορφωτικό κεφάλαιο» των γονιών να είναι κληρονομικό. Πρόκειται για ένα διαρκές εγχείρημα που διεξάγεται με τεχνογνωσία αιώνων από όλα τα καπιταλιστικά κράτη του πλανήτη.

Επίσης, το «είμαστε όλοι ίσοι, αλλά και σταθερά στον πάτο» ελάχιστα έχει να κάνει με το ότι οι «καλοί» μαθητές παρασύρονται στον πάτο από τους «αδύναμους». Περισσότερο έχει να κάνει με το ότι οι «αδύναμοι» θα πρέπει να διαχωριστούν ακόμα περισσότερο από τους «καλούς». Έτσι, οι αδύναμοι θα απαξιωθούν ακόμα περισσότερο στην αγορά εργασίας που τους περιμένει με ανοιχτές αγκάλες.

Πράγματι, τα ταξικά τείχη μέσα στο δημόσιο εκπαιδευτικό σύστημα ψηλώνουν ακόμα περισσότερο το τελευταίο διάστημα. Η δημιουργία «νησίδων αριστείας» μέσα από τις ταμπέλες «Πρότυπα» και «Πειραματικά» Γυμνάσια και Λύκεια είναι η επίσημη εγκαθίδρυση ταξικά διαχωρισμένων δημόσιων σχολείων μέσα στην επικράτεια. Τα σχολεία αυτά προωθούνται με ζέση τα τελευταία χρόνια, παράλληλα με τις νέες «νησίδες αριστείας» που θα λειτουργήσουν την επόμενη χρονιά, τα «Δημόσια Ωνάσεια» (βλ. φωτογραφία), που υποστηρίζονται με δωρεά του ανιδιοτελούς... Ιδρύματος Ωνάση (πάλι αυτό το Ίδρυμα;).

Η ταξική διαλογή των μαθητών που θα φοιτήσουν σε αυτά τα σχολεία –ας τα πούμε όλα Πρότυπα χάριν συντομίας– ξεκινάει με τις προϋποθέσεις για την εγγραφή. Η εισαγωγή σε αυτά τα σχολεία γίνεται με εξετάσεις. Δηλαδή, με 2.000 ευρώ που θα πρέπει να καταβάλλουν οι γονείς των υποψήφιων «άριστων» συνολικά μέσα σε οκτώ μήνες για φροντιστήρια προετοιμασίας στην έκτη δημοτικού ή την τρίτη γυμνασίου.⁵ (Για τα «Πειραματικά» που προβλέπεται εισαγωγή με κλήρωση διατηρούμε επιφυλάξεις. Από μια σύντομη έρευνα στην πιότσα, μαθαίνουμε ότι «απαιτείται βύσμα»⁶).

govgr | Δ. Ε. ΔΗΜ. Ω. Σ.
Διεύθυνση Επιτροπής των Δημόσιων Ωνάσειων Σχολείων

Διοίκηση ▾ | Το Δίκτυο ▾ | Εισαγωγή ▾ | Εκπαιδευτικοί ▾

Αρχική > Το Δίκτυο > Χάρτης Δημόσιων Ωνάσειων Σχολείων

Χάρτης Δημόσιων Ωνάσειων Σχολείων

Τα «Δημόσια Ωνάσεια Σχολεία» που πρόκειται να φτιαχτούν ανά την επικράτεια, σύμφωνα με επίσημο χάρτη που δίνει το gov.gr. Η λογική της χωροθέτησής τους είναι εμφανής. Σε «εθνικά ευαίσθητες» περιοχές (βλ. Ξάνθη) και σε περιοχές πόλεων με έντονες ταξικές αντιθέσεις.

Το πού φυτεύονται τα «Πρότυπα» σχολεία είναι κι αυτό προϊόν στοχευμένου σχεδιασμού. Στην Αθήνα, για παράδειγμα, Πρότυπα έχουν φτιαχτεί στο Ίλιον, στους Αγίους Ανάργυρους, στο πολυεθνικό κέντρο της Αθήνας κλπ. Την επόμενη χρονιά, τα Ωνάσεια θα λειτουργήσουν στον Κολωνό, στο Περιστέρι και στο Μενίδι.⁷

Οι στόχοι των Πρότυπων σχολείων είναι διπλοί. Πρώτον, να φτιαχτούν μέσα σε περιοχές με έντονες ταξικές αντιθέσεις, σχολικοί θύλακες για τους γόνους της μεσαίας τάξης. Τα Πρότυπα έχουν ήδη μεγάλη απήχηση στη μεσαία τάξη που στέλνει τα παιδιά της αναγκαστικά στο Δημόσιο σχολείο, γιατί τα χρήματα δεν φτάνουν για το πολυπόθητο ιδιωτικό. Όπως μας πληροφορεί η εφημερίδα των εφοπλιστών «φέτος, κατατέθηκαν 21543 αιτήσεις» για εισαγωγή σε Πρότυπα και Πειραματικά, περίπου 1300 αιτήσεις παραπάνω σε σχέση με πέρυσι, ενώ ο αριθμός των αιτήσεων στα Πρότυπα είναι πενταπλάσιος των θέσεων, «με το ποσοστό επιτυχίας στο 19,6%».⁸

ΕΠΑΛ: ΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΩΣ ΔΟΥΛΕΙΑ ΚΑΙ Η ΔΟΥΛΕΙΑ ΩΣ ΣΧΟΛΕΙΟ

Ας πούμε και λίγα λόγια για τον αντίποδα των Προτύπων. Για τους μαθητές που δεν κρίνονται «άριστοι» και καταφέρνουν να τελειώσουν το γυμνάσιο, υπάρχουν ως γνωστόν τα ΕΠΑΛ που τα τελευταία χρόνια δι-αφημίζονται εξίσου στους κόλπους των «αδύναμων μαθητών». Η συ-ζήτηση που έχει ξεκινήσει το τελευταίο διάστημα στο Υπουργείο Παι-δείας έχει να κάνει με το πώς θα χαραχτεί μια αποτελεσματική πολιτική που να βάζει τους μαθητές και τις μαθήτριες των ΕΠΑΛ να δουλεύουν από την πρώτη λυκείου. Ως «πρακτική άσκηση». Πάντα «σύμφωνα με την διεθνή εμπειρία άλλων εκπαιδευτικών συστημάτων». Στη Γαλλία για παράδειγμα, απ' όσο είμαστε σε θέση να γνωρίζουμε, ένα τέτοιο σύστημα δουλεύει ήδη στην τεχνική εκπαίδευση. Εκεί οι μαθητές και οι μαθήτριες έχουν την «πολυτελή ευκαιρία» να δουλέψουν από την πρώτη λυκείου έως την τρίτη λυκείου, για κάποιες εβδομάδες κάθε χρόνο, συμπεριλαμβανομένων των διακοπών, όσο δηλαδή οι άριστοι συμμαθητές τους χαλαρώνουν.

Εδώ στην Ελλάδα, η «πρακτική άσκηση» επιχειρείται να δουλευτεί πιλοτικά στα «Πρότυπα Επαλ» με στόχο να γενικευτεί τις επόμενες χρο-νιές σε όλα τα υπόλοιπα. Προς το παρόν, η «πρακτική άσκηση» σκο-νιάζεται σε ζητήματα που έχουν να κάνουν με «τη σύνδεση με την αγο-ρά εργασίας», δηλαδή με την εξεύρεση της πιο ωφέλιμης λύσης για τα αφεντικά που θα απασχολούν 15χρονα και άνω, για κάποιες εβδο-μάδες μέσα στον χρόνο. Το επόμενο διάστημα, αναμένουμε εξελίξεις. Πάντως, δεν είναι να έχει αμφιβολία κανείς. Οι ιδέες του κράτους για το «σταθερά στον πάτο» δεν έχουν τελειωμό.

Ας σχολιάσουμε αυτό το τελευταίο. Για τους μαθητές και τις μαθήτριες, που θα διαγωνιστούν για μια θέση στα Πρότυπα, η διαδικασία δεν είναι αναίμακτη και έχει πρόσθετα ταξικά φίλτρα. Εκτός από τα χιλιάδικα που απαιτούνται από τους γονείς για τα φροντιστήρια – χαράς ευαγγέλια οι φροντιστηριάρχες- οι υποψήφιοι μαθητές θα υπαχθούν από την έκτη δη-μοτικού ή την τρίτη γυμνασίου σε μια διαδικασία επιπέδου Πανελληνίων Εξετάσεων με ποσοστό επιτυχίας 19,6%. Κι όποιος αντέξει. Για μια γενική εικόνα του ταξικού φιλτραρίσματος, σήμερα, στο σύνολο των 1.135.495 μαθητών της χώρας σε Δημοτικά, Γυμνάσια και Λύκεια, οι 20.165 μαθη-τές φοιτούν σε Πρότυπα. Δηλαδή το 1,77% του συνόλου των μαθητών.⁹

Δεύτερος, και εξίσου σημαντικός, στόχος των Προτύπων είναι να εξω-θηθούν οι μαθητές εργατικής καταγωγής σε σχολεία που μοιραία θα αποκτήσουν φήμη «γκέτο». Κι αυτό γιατί τα «Πρότυπα» θα έχουν προ-τεραιότητα στη χρηματοδότηση για υλικοτεχνικές υποδομές και άλλα. Τα υπόλοιπα θα παραδοθούν στις απαιτήσεις που αρμόζουν σε μαθητές με «χαμηλό μορφωτικό κεφάλαιο», δηλαδή στο σύμπαν της πειθαρχίας και της αστυνόμευσης. Επιπλέον: ο «αδύναμος» μαθητής δεν μπορεί πλέον να εγγραφεί στο σχολείο της γειτονιάς του, αν αυτό είναι Πρότυπο. Οπότε, πρέπει καθημερινά να διανύει μεγάλη απόσταση για το σχολείο που το Υπουργείο έκρινε ότι αρμόζει στην κοινωνική του θέση. Το γεγονός από μόνο του δεν ευνοεί πάντα τη συνέχιση της φοίτησης. Άλλωστε, η μεγάλη απόσταση του σχολείου από το σπίτι θεωρείται από τους αρμόδιους ένας από τους λόγους της σχολικής διαρροής. Και κάπως έτσι είναι που η παύ-ση της μείζης των τάξεων μέσα στην τάξη θα παύσει «να είναι ευνοϊκή υπέρ των "αδυνάμων"».

Εν ολίγοις. Τα Πρότυπα θεσμοθετούν επίσημα τον ταξικό διαχωρισμό των μαθητών και μαθητριών μέσα στο δημόσιο σύστημα εκπαίδευσης, το οποίο καλά θα κάναμε να το ονομάζουμε κρατικό σύστημα. Σχολεία δια-

φόρων ταχυτήτων και με ποικιλία ταξικών φίλτρων δημιουργούνται μέσα σε περιοχές με έντονες ταξικές αντιθέσεις –μην ξεχνάμε ότι εκτός από τα Πρότυπα και τα Γενικά Λύκεια υπάρχουν και τα ΕΠΑΛ.

Κατά τη γνώμη μας, στη δημιουργία των Προτύπων υπάρχει και μια τρί-τη, πιο υπόκωφη στόχευση. Η ανάμειξη των κοινωνικών τάξεων μέσα σε ένα σχολείο, όπως την έχουμε ζήσει εμείς, είχε πολλά καλά πράγματα. Η τριβή «με τον πάτο», τα ταλέντα του, τις κοινωνικές του δεξιότητες, την αντικουλτούρα του, τις μουσικές του αλλά και τις εμπειρίες από τα ζόρια που αντιμετώπιζε στη ζωή ωφελούσε με πολλαπλούς τρόπους μερίδες μαθητών που η ταξική τους θέση ήταν λίγο παραπάνω στην πυραμίδα –αλλά όχι και τόσο παραπάνω για να γλιτώσει από τα βάσανα της επι-βίωσης. Αυτή η συνύπαρξη έφτιαχνε δεσμούς, κοινότητες, μια κάποια αντιρατσιστική ηθική, όπως και χαρακτήρες «αμφιβόλου εθνικής συνεί-δησης», καθότι μην ξεχνάμε ότι οι μαθητές και οι μαθήτριες των δημόσι-ων σχολείων είναι και σε μεγάλο ποσοστό απόγονοι μεταναστών. Αυτό το ανακάτεμα δεν αρέσει καθόλου στα αρμόδια υπουργεία. Γι' αυτό και ορθώνουν ακόμα περισσότερα διαχωριστικά τείχη.

Γενικότερα, αν αφήσουμε στην άκρη την υπόθεση με τα Πρότυπα, η δια-δρομή μέσα στις βαθμίδες της εκπαίδευσης ήταν πάντα και γίνεται ολόένα και δυσκολότερη. Ας πούμε, ένα από τα πιο συσκοτισμένα πράγματα είναι το μέγεθος της λεγόμενης σχολικής διαρροής, δηλαδή το πλήθος των μα-θητών και μαθητριών που εξωθούνται από τη βίαιη ταξική θέσμιση της κοινωνίας μας έξω από το κρατικό σύστημα εκπαίδευσης. Προσπαθήσα-με να βρούμε αριθμούς επίσημους για το πόσοι μαθητές και μαθήτριες εγκαταλείπουν το σχολείο (στο Δημοτικό, το Γυμνάσιο ή το Λύκειο) κάθε χρόνο. Παρά την προσπάθεια, βρήκαμε περίπλοκες και σκόπιμα ακατα-νόητες στατιστικές, και παρά το γεγονός ότι το Υπουργείο διαθέτει πλατ-φόρμα για την καταγραφή των μαθητών σε όλα τα σχολεία.¹⁰ Μια παλαι-ότερη έρευνα που εντοπίσαμε υποστηρίζει ότι περισσότεροι από 10.000 μαθητές εγκαταλείπουν το Δημοτικό και το Γυμνάσιο κάθε χρόνο. Από αυτούς, πολλοί είναι παιδιά «αθίγγανων, μεταναστών και ιδιαίτερων κοι-νωνικών ομάδων». Στην Αττική και τον Πειραιά, περίπου 2500 μαθητές δεν συνεχίζουν στο Λύκειο.¹¹ Κι εδώ είναι που ξεγυμνώνεται η υποκρισία των στελεχών του Υπουργείου Παιδείας κάθε φορά που πειραματίζονται με το κρατικό σύστημα εκπαίδευσης μέσω «vησίδων αριστείας». Πάγιος στόχος είναι το «σταθερά στον πάτο» να δουλεύει ακάθεκτα για μαθητές «ιδιαίτερων κοινωνικών ομάδων».

1. Απόστολος Λακασάς, «Δώστε στα σχολεία αυτονομία», *Η Καθημερινή* 19-20/4/25.

2. Στο ίδιο.

3. Έτσι π.χ. υποστηρίζει έρευνα της σχολής ΑΣΠΑΙΤΕ (που παράγει εκπαιδευτικούς...) για τη μαθητι-κή διαρροή που έγινε στα τέλη της δεκαετίας του 2000. Τη βρίσκετε εδώ (και το απόσπασμα στη σ. 8): https://schoolinclusion.pixel-online.org/files/national_report/National_Report_GR_GR.pdf.

4. Γκουγκλάρετε π.χ. την έκθεση του Υπουργείου Παιδείας του 2015, με τίτλο «Στρατηγικό πλαίσιο πολιτική για τη μείωση της πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου στην Ελλάδα», σ. 4.

5. «Πενταπλάσιες των θέσεων οι αιτήσεις στα Πρότυπα», *Η Καθημερινή* 15/4/2025.

6. Έτσι μας είπε γονιός από το Περιστέρι «που το ψάχνει».

7. Η λίστα με τα Πρότυπα Σχολεία της χώρας στο https://depps.minedu.gov.gr/?page_id=10915#protypa. Η λίστα των Ωνάσεων στο <https://dedimos.minedu.gov.gr/diktyo/chartis-dimosion-onaseion-scholeion/>.

8. «Πενταπλάσιες των θέσεων οι αιτήσεις στα Πρότυπα», *Η Καθημερινή* 15/4/2025.

9. Στο ίδιο.

10. Βλ. χαρακτηριστικά την έκθεση του Υπουργείου Παιδείας του 2015, που αναφέραμε παραπάνω.

11. Βλ. έρευνα της ΑΣΠΑΙΤΕ, ό.π., σ. 10-11.